

TOPLUMSAL CİNSİYET

Uzm. Hem. DİLEK SARP KAYA

CİNSİYET

Kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir.

TOPLUMSAL CİNSİYET(GENDER)

Farklı kültürde, tarihin farklı anlarında ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumlulukları ifade eder.

TOPLUMSAL CİNSİYET(GENDER)

- Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürelidir.
- Toplumsal cinsiyet değişkendir.

• Dünyada, Kadın ve Erkek geleneksel olarak daha doğmadan başlayıp ölümüne dek farklı bir sosyal kalıba konulmaktadır.

• Toplumun K ve E'ten farklı beklentileri vardır, her iki cinsiyete farklı roller biçmişlerdir sonuçta bireyler de bu yönde, yani cinsiyetlerine uygun davranışlar geliştirmektedirler.

ERKEK

- Aile geçimini sağlama
- Kamusal alanda çalışma ve politika
- Uzun süre çalışma
- Kazalar, kan davaları
- "Erkekler ağlamaz"
- "Bozulmaz makineler" .....

KADIN

- Ev içinde çocuk bakımı,temizlik,ütü,yemek pişirme.....
- Aile hayatında fedakar olma
- Mesleki yaşamda statüsü düşük işlerde çalışma
- Elde edilen gelirlerin yönetiminin eşlere bırakılması
  - Karar almada eşe danışma
  - Eğitimlerini tamamlamadan evlenme
- Erkek çocuk doğurarak statüsünü yükseltme.....

KADIN

İki cinsiyetten biri ancak,

Azınlık ve ikinci sınıf

muamelesi görmektedir.

ATASÖZLERİ

- Adama ar, avratı er zapt eder.
- Avratın iyisi bileği yağından belli olur.
- Avrat attır, gemini boğ tutma.
- Avrat nikahla, tarla toprakla zapt olunur.
- Kadını eri, peyniri deri saklar.
- Kadın döğeginden, yiğit epeğinden belli olur.
- Kadında vefa, borçluda sefa aranmaz.
- Kızını dövmeyen dizini döver
- Dut bedeninde oğul salan arıdan Ağustosta ekilen darıdan Gocasından sonra kalkan garıdan Hayır gelmez, hayır gelmez*

TOPLUMSAL CİNSİYETTE EŞİTLİK (Gender Equality)

Cinsiyete bağlı ayrımcılığın yapılmamasıdır.

- **Karar verme**
  - Seçme
- Fırsatları kullanma
- Kaynakların ayrılması
- **Kaynakların kullanılması**
- Hizmetleri elde etme

TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞTURULMASINDA ÜÇ TEMEL YAKLAŞIM.....

1. Bireylere eşit muamele edilmesi
2. Olumlu (pozitif) ayrımcılık
3. Toplumsal cinsiyet eşitliğini ana plan ve politikalara yerleştirme

TOPLUMSAL CİNSİYETTE HAKKANİYET (Gender Equity)

Sorumluluk,görev ve kaynakların dağılımında adalet ve hakkaniyet olması gerekmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Çalışma Yaşamı

- ✂ Kadın İşleri: Geleneksel olarak kadına atfedilen rollerin belirlediği işler: Hemşirelik,öğretmelik, vs
- ✂ Çifte Yük Çalışma yaşamı ve evle ilgili sorumlulukların kadına yüklediği çifte sorumluluk-(Süper Kadın) miti
- ✂ Yönetici pozisyonlarda “görünmez” kadınlar
- ✂ Fırsat Eşitliği: Uygulamada sorunlu bir konu !

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ VE EĞİTİM

- ✂ Kız çocukların eğitim olanaklarından yoksun bırakılması
- ✂ Üniversitede seçilen alanların kadın ve erkek için ayrışması-sosyal bilimler, sanat gibi alanlar kadın, mühendislik, yönetim gibi alanlar erkek
- ✂ Oysa sormamız gerekir “bilimin cinsiyeti var mıdır?”

Toplumsal
cinsiyet

Ayrımcılığı ile
ilgili

GERÇEKLER

DÜNYA

- ❖ 3,1 milyar yoksul insanın %70'i kadın
- ❖ 960 milyon okur-yazar olmayanlarda oran 1 erkeğe karşılık 2 kadın
- ❖ Malnütrisyon, anemi görülmesi Kadınlarda iki misli daha fazla
- ❖ Aynı tür işte çalışan kadına erkeğe göre %30-40 daha az ücret ödenmektedir.
- ❖ Gelişmekte olan ülkelerde 7 erkek yöneticiye karşılık 1 kadın yönetici mevcuttur
- ❖ ❖ Parlamentolardaki sandalyelerin %10'u kabinedeki bakanlıkların ise sadece %6'sı kadınlara aittir

TOPLUMSAL CİNSİYET AYIRIMCILIĞI NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN OLUMSUZ SAĞLIK SONUÇLARINA

BAZI ÖRNEKLER.....

- ❑ Dünyanın her kültüründe, “normal” veya “geleneksel” sayıldığı için gözardı edilen “ kadına yönelik şiddet biçimleri” bulunmaktadır.
- ❑ 135 milyondan fazla kadın ve kız çocuğu kadın sünneti olmuştur ve her yıl 2 milyon kız çocuğu ve kadın bu riskle karşı karşıyadır (her gün 6,000 kişi) (BM, 2002),nedeni: cinsel duyguların yok edilmesi
- ❑ Mısır'da 15-49 yaş arası evli kadınların %97'si kadın sünneti olmuştur (WHO taraması,1996).

❑ İran'da, çoğunluğu etnik Arap olan Kuzistan bölgesinde, 2003 yılında iki aylık bir süre içinde 20 yaşından küçük 45 kadın, yakın akrabaları tarafından “namus” cinayetine kurban gitmiştir (Middle East Times, 31 Ekim 2003).

❑ Hindistan'da yılda yaklaşık 15,000 çeyiz cinayeti yaşanmaktadır. Bunların çoğu kaza süsü verilen mutfak yangınları sonucu olmaktadır (Injustices Studies. Vol. 1, Kasım 1997).

❑ Halen 10 – 17 yaş grubunda olan 82 milyon kız çocuğu 18 yaşına basmadan evlenecek (UNFPA).

KKTC'DEKİ DURUM ???

2. Eğitim Hakkı

CEIWW'n 10. Maddesine göre, Kıyık Kıbrıs'taki Yüzde 50 eğitim alanında kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için, kadınlara her ayrımcılığı ortadan kaldırmak için uygun tüm önlemleri almak” zorundadır.

Bununla, 15 yaşına kadar zorunlu eğitim hakkı ile 18 yaşına kadar ücretsiz eğitim hakkı, her kız ve erkek çocuğu için güvence altına alınmıştır. Ancak, resmi verilere göre kadınlar arasındaki okuma-yazma bilme oranı erkeklerden daha düşüktür.”

Okuma-yazma bilme oranı kadınlar	Okuma-yazma bilme oranı kadınlar toplam	Okuma-yazma bilme oranı erkekler	Okuma-yazma bilme oranı erkekler toplam
1,072	4.74%	1,817	5.51%

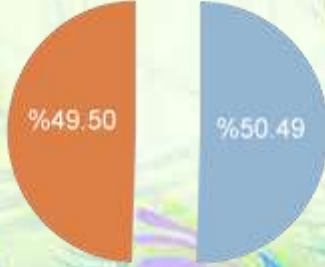
Şu anda Kıbrıs'ın kuzeyinde 5 tane üniversite²⁴ ve bir Türkiye Üniversitesi'nin kuzey Kıbrıs'ta konumlanmış denizyüzü bir kampüsü bulunmaktadır. Bunlardan hiç birinin kadın rekabiti yoktur. Kadın dekan sayıları da aşağıdaki tabloda da belirtildiği gibi çok düşüktür.

	Fakültelerin Toplam Sayısı	Kadın Dekan Sayısı	Kadın Dekan Sayısı Yüzde
Yıldırım Dede Üniversitesi	14	3	%21.43
Yıldırım Dede Üniversitesi	7	2	%28.57
Güneş Akademi Üniversitesi	7	1	%14.29
Doğu Akademi Üniversitesi	8	3	%37.5
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	8	3	%37.5

EKONOMİK HAK

	Toplam	Erkek	Kadın
Ödenecli	77,165	51,930	25,235
İşveren/Serbest Meslek	14,960	11,099	3,861
Ödeneksiz Aile İşçisi	1,372	269	1,103

Kamu Sektöründe Çalışan Sendikalı Kadın /Erkek Oranı:

Kaynak: Şubat 2008 Maliye Bakanlığı Kayıtları, KKTC

KKTC

SİYASET

- 2013'de 4 kadın milletvekili
- Meclisdeki kadın %8 (2010)
- Belediye başkan %0 (2010)-(2014...?)

KKTC

• ŞİDDET ?

- TACİZ/TECAVÜZ
- YASALAR??
- KADIN TİCARETİ?
- KONSOMATRİS?

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- İnsanlık tarihi boyunca kadınlar ve erkekler ne yazık ki dünyayı eşit olarak paylaşamamışlar ve bu eşitsizliğin olumsuz sonuçları da en çok **kadınları** etkilemiştir.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- Kadınların "**kadın insan hakları**"nı elde etmek için başlattıkları ilk hareketlerden biri 8 mart 1957 yılında Newyork'ta çalışan bir grup kadın işçinin "**eşit işe eşit ücret**" talebi ile başlattıkları gösterilir

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- Gösterinin anısına 8 mart dünya kadınlar günü olması önerilmiş, 1977 yılında Birleşmiş Milletler tarafından **8 mart dünya kadınlar günü** olarak ilan edilmiştir

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

İlk kez 1946 yılında kadınların durumunun izlenmesi, kadın haklarının geliştirilmesi ve kadın politik, ekonomik ve sosyal haklarını korumak amacıyla "**Birleşmiş Milletler Kadın Statüsü Komisyonu**" kurulmuştur.

Ardında 1948 yılında kabul edilen "**uluslar arası insan hakları beyannamesi**" cinsiyet ayrımı yapılmadan kaleme alınmıştır

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

Dünyanın dikkatini kadınların sorunlarına çekmek için BM 1975 yılını "**uluslar arası kadın yılı**" ilan etti.

Bu kararla birlikte 1975 yılında Mexikada **1.Dünya Kadın konferansı** düzenlenmiştir.

- Konferansta 1976-85 yılları birleşmiş milletler **KADIN ON YILI** olarak ilan edilmiştir.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- Uluslararası kadının on yılının en önemli olaylarından biri 1979 yılında birleşmiş milletler genel kurulunun **Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**'ni (CEDAW) kabulüyle birlikte birlikte kadın hareketinin de etkili bir mücadele aracına kavuşmuş olmasıdır.

Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

**Kadın erkek eşitliği alanında uluslararası tek yasal bağlayıcı doküman olan bu sözleşmeye Mart 2001 yılı itibari ile 167 ülke taraf olmuştur.

Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

CEDAW, kadının medeni durumuna bakılmaksızın kadın erkek eşitliğine dayalı olarak, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda temel hak ve özgürlüklerini engelleyen yasalar ve geleneksel yaklaşımların ortadan kaldırılması çalışmalarını içerir.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- CEDAW'ı Türkiye 1985 yılında imzalamıştır. Birleşmiş milletlere her dört yılda bir ülkede meydana gelen kadınla ilgili ilerlemeleri bildirmek ve kadınlara eşitlik içinde, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda hak ettikleri statüyü kazandırmak üzere 20 nisan 1990 yılında başbakanlığa bağlı olarak **Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü** kurulmuştur.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- 22 Mart 1996 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 8 Mart **1996** tarihli birleşiminde kabul olunan **"Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (Onay Yasası"**, Anayasa'nın 94 (1) maddesi gereğince, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle ilan olmuştur.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- Uluslar arası Nüfus ve Kalkınma Konferansının önerilerinden Cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması kadınların güçlendirilmesi ilkelerine dayanarak KKTC de kadın **araştırma merkezleri ve dernekler** kurulmuştur

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- 1990lı yıllara gelindiğinde "toplumsal cinsiyet eşitliği" dünya kadın konferanslarının gündemine yerleşmeye başlamıştır.
- 1995 yılında pekinde yapılan 4.dünya kadın konferansında **pekin deklarasyonu ve eylem platformu** isimli iki belge kabul edilmiştir.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- Eylem planı'nda kadının güçlendirilmesine yönelik hedefler tanımlanmış ve kadının tüm toplumsal alanlara eşit katılımındaki engellerin ortadan kaldırılması için kadının **ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma mekanizmalarında yer alması** öngörülmüştür.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMA YÖNÜNDE ADIMLAR

- **2000 YILINDA PEKİN+5**: birleşmiş milletler özel oturumu **"kadın 2000:21.yüzyıl için toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma, barış"** konulu oturumda toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmada **CEDAW sözleşmesinin önemi, sivil toplum kuruluşlarının rolü, erkeğin katkısının gerekliliği ve toplumsal cinsiyet bakış açısının ana plan ve politikalara** yerleştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN SAĞLIĞINA YANSIMALARI

1

Kadınlar erkeklerden daha fazla oranda hastalık ve sakatlık yaşamaktadır.

Kadınların daha uzun süre yaşamaları onların daha yüksek morbidite oranlarının bir nedenidir.

2

Kadınlar erkeklerden daha fazla oranda hastalık ve sakatlık yaşamaktadır.

Toplumun kendilerine biçtiği “toplumsal cinsiyet” rolünden kaynaklanan ve sağlıklarını etkileyen olumsuzluklar mevcuttur. .

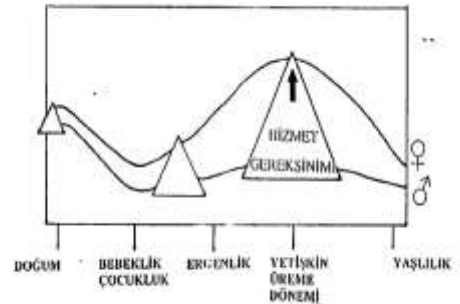
3

Kadınlar erkeklerden daha fazla oranda hastalık ve sakatlık yaşamaktadır.

Kadınların üreme sağlığı ile ilgili sorunları yaşama olasılıkları erkeklerden daha yüksektir.

Tablo 1. Kadın ve erkekte üreme sistemi hastalıklarına bağlı yük (%)

Üreme sistemi hastalıkları	Kadın	Erkek
Anemi	25	15
CYBE	8.9	15
HIV	6.6	9.3
Serviks kanseri	0.6	-
Maternal	18.0	-
Toplam yük	36.6	12.3

SAĞLIKLA İLGİLİ BİLİNER GERÇEKLER BİYOLOJİK AVANTAJLAR/DEZAVANTAJLAR

- Kadın ve erkeklerdeki sağlık ve hastalık örüntüleri farklıdır.
- Erkek fetüs daha fazla spontan düşük ve ölü doğumla karşılaşır.
- Kadınların doğumda beklenen yaşam umudu daha fazladır.
- Cinsiyet hormonları iskemik kalp hastalıklarından korur.
- Osteoporoz, DM, HT, artirit ve bazı immün bozukluklar daha sık,
- Kalp hastalıkları daha sık görülmektedir.

SAĞLIKLA İLGİLİ BİLİNER GERÇEKLER BİYOLOJİK AVANTAJLAR/DEZAVANTAJLAR

- Erişkin dönemde kadınlar menapoz dönemine dek biyolojik avantaja sahiptir.
- Üreme sağlığına ilişkin kadınların hastalık yükü erkeklere kıyasla 3 misli daha fazladır.
- Kadınların sağlık hizmetlerine ulaşmaları/kullanmaları toplumsal statüleri ile doğru orantılıdır.
- CYBH görülme sıklığı daha yüksektir.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİ ÖNLEMEDE SİZLERE DÜŞEN GÖREVLER?

Toplumsal Cinsiyet Ayrımçılığının önlenmesinde SAĞLIK PERSONELİNE düşen Görevler:

Toplumsal cinsiyet ayrımçılığının temel nedenlerinin farkında olmak, Geleneksel uygulamalar, kültürel faktörler, hangi cinsiyetin hangi konularda dezavantajlı olduğunun bilincinde olmak, Savunuculuk ve sektörlerarası işbirliği ile konunun çözümüne yardımcı olmak.

En önemlisi KENDİSİNİN asla AYIRIMCI uygulamalarda bulunmama

• HEM KADIN
HEM ERKEK
İÇİN

POZİTİF
AYIRIMCILIK İÇİN
NE YAPABİLİRİZ?

TEŞEKKÜR
EDERİM

